

Toolkit

Arbeidsuitbuiting

Deze toolkit bevat handreikingen en hulpmiddelen voor professionals in de aanpak van arbeidsuitbuiting. Alle geboden tools en middelen zijn vrij te gebruiken door onze partners.

IN DEZE TOOLKIT

- ✓ Wat is arbeidsuitbuiting? →
- ✓ Handreikingen gemeenten →
- ✓ Aanpak malafide uitzendbureaus →
- ✓ Grensoverschrijdende aanpak →
- ✓ Hulpverlening slachtoffers →
- ✓ Communicatiemiddelen →

Wat is arbeidsuitbuiting?

Arbeidsuitbuiting is een vorm van mensenhandel waarbij iemand in onmenselijke omstandigheden moet werken en soms ook zijn of haar inkomsten moet afstaan.

Onmenselijke situaties op de werkvloer

Arbeidsuitbuiting is meer dan slecht werkgeverschap. Het gaat om een combinatie van ernstige, vaak onmenselijke situaties op de werkvloer. Regelmatig is er ook sprake van dwang, geweld, chantage, fraude en misleiding. Arbeidsuitbuiting komt voor in alle sectoren, waaronder de land- en tuinbouw, horeca, particuliere huishoudens, bouw, en in de schoonmaak- en uitzendbranche.

Arbeidsuitbuiting herkennen

Slachtoffers van arbeidsuitbuiting werken niet altijd onder dwang. Ook als iemand het werk vrijwillig uitvoert, kan er sprake zijn van uitbuiting.

Kijktip!

Het KRO NCRV programma 'De Keuringsdienst van Waarde' maakte een uitzending over arbeidsuitbuiting over de inzet van arbeidsmigranten in de agrarische sector. Ook in het RIEC-LIEC magazine Code Geel verscheen een interessant artikel over arbeidsuitbuiting.

Hoe herken je arbeidsuitbuiting?

Arbeidsuitbuiting is vaak lastig te herkennen. Iemand is mogelijk slachtoffer van uitbuiting als:

- hij/zij gevaarlijk en ongezond werk moet doen;
- hij/zij lange werkdagen moet maken;
- hij/zij te weinig betaald krijgt, niet uitbetaald wordt of lang op betaling moet wachten;
- hij/zij niet kan beschikken over zijn/haar eigen paspoort;
- hij/zij met valse beloften naar Nederland is gehaald;
- hij/zij wordt mishandeld, gechanteed, gedwongen of bedreigd;
- een hoge schuld aan de werkgever moet afbetalen;
- hij/zij niet kan beschikken over het geld op eigen bankrekening;
- hij/zij zwart betaald wordt, of niet verzekerd is tegen bijvoorbeeld ongevallen;
- hij/zij in een bedrijfspand of op het bedrijfsterrein woont, of op een andere manier slecht is gehuisvest;
- hij/zij niet op de hoogte is van zijn verblijfsadres;
- hij/zij op andere manieren onder druk wordt gezet.

Meer weten? Bekijk het [handelingskader signaleren mensenhandel tijdens controles arbeidsuitbuiting.](#)

HANDELINGSKADER SIGNALEREN MENSENHANDEL

Voor, tijdens en na controles van arbeidsmigranten

Draaiboek flexcontroles

Controle en regie

Om controle en regie te hebben en houden op een integrale controle zorgt een draaiboek voor een soepel verloop. In een draaiboek is aandacht voor de verschillende fases van de controle en van planning tot uitvoering.

Draaiboek gericht op controles bij arbeidsmigranten

Bij een integrale controle op een locatie waar mogelijk arbeidsmigranten aanwezig zijn is het belangrijk om alert te zijn op een aantal aandachtspunten. Deze aandachtspunten hebben betrekking op zowel de voorbereiding van de controle, de controle zelf als de nafase van de controle. Dit draaiboek bevat specifiek deze aandachtspunten die van belang zijn om de controle succesvol uit te kunnen voeren.

[Download het draaiboek flexcontroles](#)

Signaalkaarten ondermijning

Om bewustwording en commitment te creëren bij de medewerkers binnen de gemeentelijke organisatie, is het noodzakelijk dat zij begrijpen wat ondermijning is en welke rol een gemeente heeft in de aanpak ervan.

Verschillende afdelingen van gemeenten kunnen in aanraking komen met arbeidsuitbuiting en daarmee ook een rol spelen in de aanpak hiervan.

Het RIEC LIEC heeft signaalkaarten ontwikkeld die per gemeentelijk domein een overzicht geeft van signalen en praktijkvoorbeelden. De signaalkaarten zijn gericht op ondermijning in het algemeen en bevatten daarmee ook relevante signalen voor arbeidsuiting en mensenhandel.

SIGNALLEN

- Fors oplopende, hoge openstaande vordering(en).
- Ontstaansgrond van openstaande vorderingen (bijvoorbeeld uitkeringsfraude, niet betalen lening, niet betalen leges, dwangsommen).
- De datum van ontstaan van vorderingen (bijvoorbeeld als er steeds nieuwe vorderingen ontstaan, jaar na jaar).
- Meerdere schuldtrajecten (in het verleden).
- Schuldtrajecten bij meerdere overheidsinstanties (bijvoorbeeld nagaan bij integrale RIEC-casusstiek).
- Groot bedrag dat in één keer wordt betaald.
- Iemand die geen inkomen heeft (windhapper) en ineens een groot bedrag wil afbetalen of betalingsregeling wil treffen.
- Het willen doen van contante betalingen.
- Bedreiging/intimidatie/onder druk zetten van medewerkers (bijvoorbeeld na ontvangen nota, betalingsherinnering, aanmaning, dwangbevel).
- Schuldenaar die 'shopt' binnen de gemeente. Hij zoekt steeds contact met verschillende collega's of afdelingen om bepaalde zaken gedaan te krijgen.
- Openstaande vorderingen van personen met 'Registratie Niet-Ingezetenen' (RNI) / Adressen net over de landsgrenzen.
- Meerdere KvK-inschrijvingen op één naam/adres (in combinatie met andere signalen).
- Een persoon/adres die herhaaldelijk voorkomt bij verschillende soorten openstaande vorderingen.

[Download de signaalkaarten](#)

Arbeidsuitbuiting & malafide uitzendbureaus

Uitzendbureaus kunnen een belangrijke rol spelen in de werving en tewerkstelling van werknemers. Malafide uitzendbureaus werken bewust en voorbereid mee aan de uitbuiting van werknemers.

Het RIEC Den Haag heeft in samenwerking met de Belastingdienst, verschillende gemeenten in de regio Den Haag, Inspectie SZW, Openbaar Ministerie en politie een barrièremodel arbeidsuitbuiting en malafide uitzendbureaus gemaakt. Het barrièremodel betreft een samenvoeging van de barrièremodellen voor Arbeidsuitbuiting en Malafide Uitzendbureaus zoals al bekend en beschikbaar [bij het CCV](#).

Handreiking in aanpak

Het barrièremodel is een handreiking voor partijen in de aanpak van arbeidsuitbuiting en malafide uitzendbureaus. Zij kunnen op basis van de indicatoren na gaan wat hun rol kan zijn in de aanpak arbeidsuitbuiting en welke interventiemogelijkheden zij ter beschikking hebben.

[Download het barrièremodel](#)

[Download de toelichting op het barrièremodel](#)

Barrièremodel arbeidsuitbuiting door malafide uitzendbureaus

EEN OVERZICHT VAN INDICATOREN EN INTERVENTIES OM ARBEIDSUITBUITING AAN TE PAKKEN

Arbeidsuitbuiting kan onderdeel uitmaken van de werkwijze van malafide uitzendbureaus. In dit barrièremodel zijn beide onderwerpen samengevoegd waardoor een nieuw model van interventies is ontstaan om deze vorm van ondernemende criminaliteit aan te pakken. Het barrièremodel zet het bedrijfsproces van malafide uitzendbureaus uiteen in processtappen. Bij iedere processtap vindt u in dit barrièremodel indicatoren van arbeidsuitbuiting of malafide uitzendbureaus. Vervolgens ziet u een opsomming van interventies om betrokken partijen handvatten te bieden voor de aanpak van het fenomeen.

IN DIT BARRIÈREMODEL WORDEN DE VOLGENDE PROCESSTAPPEN BEHANDELD:

BEDRIJFSADMINISTRATIE

INDICATOREN	INTERVENTIES	VERANTWOORDELIJKE PARTIJ
Foutieve SBI-code/branche code.	Gesignaleerde foutieve codes doorgeven aan KVK.	Gemeente/ RIEC
Foutieve sectorindelingen.	Controle inschrijving en doormelden aan Belastingdienst.	Kamer van Koophandel
G-rekening niet juist gebruiken.	Controle op foutieve sectorindeling en bijlopende promissies. Kan leiden tot aanpassing in branchecode en andere sectorindeling.	Belastingdienst
Waarschuwingen, verzoek terugstorten bedragen die groot zijn met onjuist gebruik, G-rekening overeenkomst intrekken/ opgeven. Inkomensopdrachtgevers kunnen dan niet meer naar een G-rekening storten en zijn dan niet gevrijwaard voor aansprakelijkstellingen.	Waarschuwingen, verzoek terugstorten bedragen die groot zijn met onjuist gebruik, G-rekening overeenkomst intrekken/ opgeven. Inkomensopdrachtgevers kunnen dan niet meer naar een G-rekening storten en zijn dan niet gevrijwaard voor aansprakelijkstellingen.	Belastingdienst
Valse doortasters.*	Onderzoek om te bevestigen of sprake is van valse doortaster.	Belastingdienst
Veel kasbetalingen, personeel constant betalen.	Schulden van de oude BV verhalen op de nieuwe BV.	Belastingdienst
Twee keer of vaker verlate, onjuiste of geen aangifte LH/OB.	Inspectie administratie of eigen onderzoek, weigeren nieuwe aanmelding, tijdelijke schorsing, intrekken keurmerk.	Stichting Normering Arbeid
Geen of gebrekkige personeelsadministratie en arbeidstijdenregistratie.	Vertrikken dictum van verordening onderzoekers aan SNA waardoor SNA lidmaatschap van uitzendbureau kan toeyeren.	Openbaar Ministerie en Stichting Normering Arbeid
Kwaliteit personeel tussen verschillende uitzendbureaus.	Indien mogelijk looncorrectie opleggen met het anoniemertarief (Nomen Nescio tarief).	Belastingdienst
Wisselende bedrijfsnaam en/of KVK nummers.	Inspectie administratie of eigen onderzoek, weigeren nieuwe aanmelding, tijdelijke schorsing, intrekken keurmerk.	Stichting Normering Arbeid
Medewerkers sueten blanco incassoarten / kwitanties ondertekenen.	Nakettijdsaanpak met verzuimboete. Indien verzuim van aangifte vaker voorkomt, na onderzoek vergrijpboete opleggen.	Belastingdienst
	Administratieve en feitelijke controle in verband met overtreding Wet Minimum Loon en Arbeidsijden Wet. Bij onjuiste loonstroken en registratie, onderzoeken vermoeden van valsheid in geschrifte.	ISZW
	Administratieve controle als er vermoeden is van overtreding van de diverse wetten (WML, ACTW, WAW, WVAAD1).	ISZW
	Carrousel inschrijvingen signaleren en samenwerking KVK opzoeken.	Alle partners en KVK
	Administratieve en feitelijke controle in verband met overtreding Wet Minimum Loon. Bij onjuiste loonstroken, onderzoeken vermoeden van valsheid in geschrifte.	ISZW

Toolkit ARBEIDSUITBUITING
Aanpak malafide uitzendbureaus

TERUG NAAR MENU

Arbeidsmigranten in de grensregio

Als gevolg van Covid-19 zijn er meer controles uitgevoerd om brandhaarden te traceren en besmettingen te voorkomen. Hierbij zijn diverse situaties aangetroffen waarbij sprake leek te zijn van arbeidsuitbuiting binnen een grensoverschrijdende context.

Fenomeenonderzoek arbeidsuitbuiting in de grensregio

In opdracht van de provincies Overijssel, Gelderland en Limburg en de Bezirksregierung Keulen, Düsseldorf en Münster, heeft het RIEC Oost-Nederland een fenomeenonderzoek uitgevoerd naar arbeidsmigranten in de grensregio in relatie tot ondermijning door arbeidsuitbuiting.

Inzicht en bestuurlijk handelingsperspectief

Het doel van dit onderzoek is het genereren van meer inzicht in de activiteiten rondom de inzet van arbeidsmigranten in de grensregio Nederland en Noordrijn-Westfalen en het bieden van richting aan een doeltreffend bestuurlijk handelingsperspectief om dit fenomeen tegen te gaan.

Benieuwd naar het rapport en de infographic?
[Contacteer het RIEC Oost Nederland](#)

Toolkit ongedocumenteerden

Speciaal voor hulpverleners die werken met ongedocumenteerden ontwikkelden Rode Kruis en FairWork tools voor herkenning en opvolging van signalen én preventieve voorlichting. De documenten zijn onderdeel van de [training voor steunorganisaties ongedocumenteerden](#), maar zijn ook los te gebruiken.

Deze toolkit helpt om signalen van mogelijk slachtofferschap bij cliënten te herkennen en adequaat op te volgen en preventief rechten en risico's te bespreken met ongedocumenteerde cliënten zodat ze zichzelf kunnen beschermen tegen uitbuiting.

Introductie toolkit

[Download het document \(PDF\)](#)

Signalenlijst mensenhandel onder ongedocumenteerden [Download het document \(PDF\)](#)

Checklist doorvragen bij signaal mensenhandel

[Download het document \(PDF\)](#)

Kernboodschappen mensenhandel

[Download het document \(PDF\)](#)

Beschikbare hulp voor slachtoffers mensenhandel

[Download het document \(PDF\)](#)

Slachtofferhulp arbeidsuitbuiting

Slachtofferhulp Nederland biedt op haar website een handig en duidelijk overzicht van signalen, meldpunten en tips voor slachtoffers en hulpverleners die in contact komen met slachtoffers.

Contact met de politie bij mensenhandel

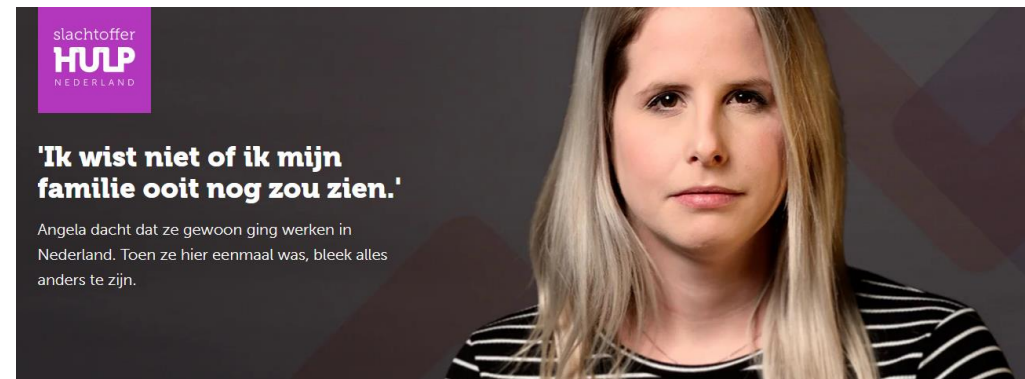
Vermoedt u dat u slachtoffer bent van mensenhandel? Heeft u bijvoorbeeld te maken met seksuele uitbuiting of arbeidsuitbuiting? De politie kan u helpen een uitweg te vinden uit deze situatie. U kunt eerst een gesprek met de politie aanvragen voordat u besluit om aangifte te doen.

[Lees verder](#)

Tips bij twijfels over aangifte

Twijfelt u of iemand die u kent over het doen van aangifte? In sommige gevallen is het heel logisch dat u aangifte doet. In andere gevallen is aangifte doen minder vanzelfsprekend. Wij helpen uw bij uw keuze.

[Lees verder](#)

Communicatie

Zorg voor een duidelijke communicatielij

Communicatie is een belangrijk middel in de aanpak van arbeidsuitbuiting. Het helpt om duidelijk te maken in welke omstandigheden slachtoffers verkeren, dat dit soort omstandigheden niet worden getolereerd en hoe je het als buurtbewoner kunt herkennen. Een duidelijke communicatielij helpt om de gewenste resultaten te behalen.

[Download hier het voorbeeld van de communicatielij, inclusief Q&A, kernboodschappen en een voorbeeld persbericht.](#)

Lees ook: [Publiekscampagne in Noordoost-Brabant van start om op het grote belang van arbeidsmigrant te wijzen](#)

